

заняття проституцією (ст. 303) КК. Потерпілими від цих кримінальних правопорушень можуть бути неповнолітні та малолітні особи і це впливає на кваліфікацію таких діянь.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що діти охороняються від сексуального насильства низкою кримінально-правових норм. Україна поступово впроваджує у національне кримінальне законодавство міжнародні та європейські стандарти щодо відповідальності за вчинення правопорушень стосовно дітей. Важливо виявляти і притягувати до кримінальної відповідальності за кожен прояв такого насильства. Це має значення для запобігання таким правопорушенням у подальшому.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

2. Про охорону дитинства: Закон від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

3. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text.

4. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Калиновський Богдан Валерійович,
доктор юридичних наук, професор,
професор спеціальної кафедри № 2
Інституту управління державної охорони
України Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРИБУНАЛУ У СПРАВІ ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Статут ООН розпочинається словами: «Ми, народи Об'єднаних Націй, сповнені рішучості позбавити прийдешні покоління нещастя війни, яка двічі в нашому житті принесла людству невимовне горе, і знову утвердити віру в основні права людини, у гідність і цінність людської особистості, у рівноправність чоловіків та жінок і в рівність прав більших та малих націй...».

Можемо констатувати, що Україна стикнулася з черговим нещастям війни. Будь-яке зло має бути покаране та повністю викоринене без можливості реінкарнації в хоч якомусь вигляді. Безсумнівно, що російський політичний режим та воєнні злочинці мають бути покарані за ті злочиння, які вони принесли Україні та міжнародному співтовариству, а особливо Україні.

На порядку денному стоїть питання створення інституції, яка б мала юрисдикцію розслідувати та визначати вину держави агресора. Для цього є доцільним проаналізувати історичний досвід створенням міжнародного трибуналу. Так, наприклад, останній схожий за правовою природою міжнародний трибунал припинив своє функціонування лише 31 грудня 2017 року та розглядав він справи щодо злочинців колишньої Югославії. Крім того, з 1994 року до 2015 року діяв допоміжний орган ООН, який був створений для судового переслідування осіб, відповідальних за геноцид народу тутсі на території Руанди та громадян Руанди на території сусідніх держав. Міжнародний трибунал складався із наступних органів: а) камер, що включають три Судові камери та Апеляційну камеру; б) обвинувача; в) Секретаріату.

На основі досвіду міжнародних трибуналів, постає питання критерію віднесення посадових осіб рф, щодо яких відбуватиметься міжнародний трибунал. Слід зауважити, що смертна кара не може бути застосована, що може знизити очікування та оцінку результатів діяльності створеного трибуналу.

Також постає питання часових меж юрисдикції міжнародного трибуналу. На моє переконання, початком злочину агресії слід вважати 20 лютого 2014 року. Саме ця дата вказана на відомчий медалі рф «За возвращение Крыма». Однак з цього питання точаться дискусії. Ряд і вітчизняних та міжнародних діячів обґрунтовують дату 24 лютого 2022 року.

Україні слід взяти до уваги той досвід, який було напрацьовано вищевказаними трибуналами та не допускати тих помилок, яких припустилися раніше створені трибунали. Проте особливу увагу слід сконцентрувати на розшуку та доставленні потенційних воєнних злочинців до трибуналу для справедливого суду над ними.

17 березня 2023 року Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт російського президента Володимира Путіна та уповноваженої з прав дитини в Росії Марії Львової-Белової. Таких ордерів може буде ще багато, але чи вартують вони хоч чогось, якщо ці особи не постануть перед судом та не понесуть справедливого покарання!? Напевно, не вартують нічого.

Так, наприклад, прем'єр-міністр Угорщини уже заявив, що Угорщина не буде арештовувати президента Росії Володимира Путіна, якщо він в'їде в країну. Набереться ще десяток-два країн, які чим

завгодно будуть виправдовувати неможливість затримання воєнних злочинців, аби тільки не арештовувати їх.

Міжнародному співтовариству час задуматися над суворими міжнародно-правовими санкціями, які б були застосовані до держав, які відмовляються видавати потенційних воєнних злочинців для суду над ними, бо без цього трибунал буде мертвий та максимум, чим обмежиться, так це ухваленням заочних вироків.

Таким чином, створення одного лише трибуналу замало для покарання воєнних злочинців рф. Слід розробити механізм переслідування та розшуку з метою подальшого доставлення для суду воєнних злочинців, оскільки без цього суть самого трибуналу нівелюється.

Національні судові переслідування в Україні

Усе вищенаведене обговорення свідчить про те, що хоча є аргументи для створення нового міжнародного трибуналу для розгляду злочину агресії, скоєних в Україні, не менш важливим, якщо не важливішим, може бути швидке надання ресурсів українській судовій системі для проведення національного судового переслідування. У рамках цього процесу також має бути надано підтримку належному збору доказів, щоб у майбутньому дозволити переслідувати не лише злочин агресії, а й воєнні злочини та злочини проти людяності.

Слід зауважити, що українське законодавство безпосередньо криміналізує злочин агресії. У ст. 437 КК йдеться про «Планування, підготовку, розв'язування та ведення агресивної війни». Стаття передбачає:

Стаття 437. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни

1.Планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, а також участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, – караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років.

2.Ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Таким чином, злочин агресії є особливо тяжким злочином проти України, а тому карається відповідно до Кримінального кодексу України, навіть якщо він вчинений іноземцем за межами країни.

Ст.6 КК чітко визначає, що особи, які вчиняють це правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності, а стаття 8 прямо поширює положення Кодексу на іноземних громадян, у тому числі росіян.

Генеральна прокуратура вже веде тисячі активних розслідувань воєнних злочинів в Україні. Теоретично країна має можливість розпочати і кримінальне переслідування за злочин агресії. При цьому

докази злочину агресії, який за своєю природою є злочином керівництва держави, може бути складніше зібрати і обробити.

Однак важливо зауважити, що рішення повністю покласти на українські суди може мати недоліки. Для прикладу можна назвати ситуацію зі справою Віктора Януковича, коли в 2019 році український суд визнав його винним у державній зраді та співучасті у злочині агресії. Суд відбувся *заочно*; Януковича запросили дати свідчення по відеозв'язку, але він не з'явився. Але Янукович до цього часу не ув'язнений і продовжує жити в рф. Його вирок почнеться «з моменту його затримання», якщо це відбудеться. Можемо прогнозувати аналогічні труднощі при виконанні рішень українських судів.

Без міжнародних механізмів притягнення до відповідальності осіб, які вчиняли воєнні злочини та злочини проти людяності в Україні не обійтись.

Чи існує сьогодні механізм, який дозволяє притягнути Путіна до відповідальності? Слід констатувати негативну відповідь, його не існує.

Міжнародний кримінальний суд розглядає відповідно до Римського Статусу чотири види злочинів. Щодо України цей суд розглядає три види злочинів. 1. Воєнні злочини; 2 Злочини проти людяності; 3. Геноцид.

Слід більш виважено підійти до можливого створення спеціального трибуналу за зразком Нюрнберга, який буде заснований групою держав, що надаватимуть підтримку і союзниками України. Оптимальний спосіб створення через майданчик контактної групи з оборони України, відомої як «формат «Рамштайн». Однак цей підхід викликає критичні зауваження тій підставі, що трибунал, створений кількома державами, не матиме легітимності трибуналу, створеного під егідою міжнародної організації. Нюрнберзький трибунал, за зразком якого запропоновано створення цього трибуналу, був звинувачений у так званому правосудді переможця, як і його супутній трибунал у Токіо.

На міжнародному рівні відсутній механізм притягнення до відповідальності за злочини агресії. РФ є державою агресором, веде свою нацистську (рашистську) політику. Має нести відповідальність за всі злочини. Для науковців та практиків знайти реалістичний спосіб притягнення країни агресора до відповідальності відповідно до міжнародного та українського права є ключовим питанням. Є необхідність створити нову систему світопорядку та забезпечення безпеки, яка б унеможливила в майбутньому війн та міжнародних військових конфліктів.